

Varga Sinka József: Apátfalva község fejlődéstörténete 1944 szeptember 25-től 1965 április 4-ig

Készítette az apátfalvi általános iskola nevelőinek munkaközössége:

Sánta Valéria
Bálint Sándorné
Beke Mihály
Varga Sinka József

Az adatokat rendelkezésünkre bocsátotta:

Ludányi Istvánné vb. elnök,
Izsák Mihály ig. előadó,
Termelőszövetkezetek vezetői,
Kurusa István,
Dóri István,
Tari József,
Sóki Mihály,
Kerekes Géza,
Hegedüs B. János,
Farkas J. János,
Langó Mátyás,
Szilvási János,
Zicher Gábor,
Takács Istvánné,
Katona Mária,
Marczika Józsefné,
Dömötör István,
Beke Ilona,
Tari György,
Csala Károly,
Tóth L. József

Az adatok összeállításánál felhasználtuk:

Szalma István: Csanád község fejlődéstörténete 1944-1955. évben

Beke Mihály: Az apátfalvi községi népiskola felszabadulás előtti történetének rövid áttekintése c. kéziratokat.

Apátfalva, 1965.

Községünk húsz éve

Falutörténelem

Nagy ünnepre készül a magyar nép. 1945. április 4-ének, hazánk felszabadításának huszadik évfordulója következik. A felszabadító szovjet hadsereg csapatai a régi Csanád és a mai Csongrád megye területén léptek először hazánk földjére. A mi községünk az elsőnek felszabadított helységek között volt.

A győzedelmesen előrenyomuló szovjet hadsereg **1944 nyarán** már határainkhoz közel harcolt. Románia és Bulgária augusztusban letette a fegyvert. Magyarország egyedül maradt Hitler utolsó csatlósaként. 1944 őszének elején az előrenyomuló Vöröshadsereg három irányban közelítette meg hazánkat. A negyedik ukrán front Petrov tábornok vezetésével Kárpát-Ukrajna felől, a második és a harmadik ukrán front Malinovszkij, illetőleg Tolbuchin marsallok parancsnoksága alatt Dél-Erdély és Jugoszlávia felől közeledett.

Szeptember folyamán a második ukrán front csapatai Malinovszkij marsallnak a Szovjetunió mai honvédelmi miniszterének parancsnoksága alatt gyors ütemben vonult előre Dél-Erdélyben. A front bal szárnyának előrevetett és felderítő osztagai a Maros völgyében előretörve, már szeptember 24-én délelőtt Csanádpalotánál átlépték a határt és különösebb harc nélkül felszabadították a községet. Másnap, szeptember 25-én hétfőn Apátfalvára is bevonultak.

Ennyit mond a történelem.

Hogyan emlékezünk vissza ezekre a napokra mi, akik itt éltük át a történelmi eseményeket?

1944 tavaszától kezdve miután a hitlerista csapatok március 19-én megszállták Magyarországot, megkezdődtek az ellenséges berepülések, a bombázások. Ilyenkor községünkben is megszólaltak a szirénák, az emberek behúzódtak a házakba. Az utcák néha órák hosszára elnéptelenedtek. Éjszakára teljes elsötétítést rendeltek el. Az iskolákat a folytonos légi veszély miatt április 1-jén bezárták. A katonai behívások fokozódtak.

Mindez az embereket állandó félelemben tartotta. Az itthon maradottak a többiek helyett is dolgoztak. A helyzet a nyár vége felé egyre feszültebbé vált. Rémhírek terjedtek el, az akkori községi és egyházi vezetők felsőbb utasításra tervszerűen ijesztgették a hiszékeny embereket a közeledő orosz katonákról terjesztett valótlanosságokkal. A négy éve tartó háború szenvedései, a nélkülözések, a bizonytalanság egyre jobban elkésérítették az apátfalviakat és aratás idején kényszermunkára rendeltek sokakat Mezőhegyesre, az állami birtokra, pedig itthon is kellett a dolgos kéz.

Közben egyre közeledett a front, bár bizonyosat nem tudtunk, mert az újságok a valóságot nem írták meg. Amikor augusztus 18-án Szegedet bombázták, Apátfalván is recsegték az ablakok a légnyomástól. Szeptember 1-jén nem kezdődött meg az iskolákban a tanítás.

Alig volt férfiember itthon. Az országúton és a vasúton sokszor egész éjjel dübörögtek nyugat felé a visszavonuló hitlerista német csapatok motoros egységei, és a harcokocsik.

Községünkben német katonaság csak a nyár folyamán rövid ideig, néhány napig tartózkodott. A jelenlegi Petőfi tsz-székház épületében az akkori Pulitzer-házban voltak beszállásolva a németek. Éjszakánként nagy mulatozást rendeztek a kocsmákban és zajongtak az utcákon. Szeptember közepén egy magyar csendőregységet küldtek a faluba. Ezek a Glück-házban laktak rövid ideig.

Szeptember 21-én, csütörtökön este rendkívüli esemény emelte tetőfokára az apátfalviak izalmát. Sötétedés után körüldobolták a faluban a rendeletet, hogy minden 18 és 60 év közötti férfi két napra való élelemmel ellátva azonnal jelentkezzen a községházánál. Akik eleget tettek a felhívásnak, azokat a Dunántúlra irányították. Asszonyok sírása és jajveszékeltése töltötte be a falut.

Szeptember 23-án, szombaton megkezdődött a község akkori vezetőinek ijedt és kapkodó menekülése nyugat felé. Szeptember 24-én, vasárnap délelőtt a Glück-házba beszállásolt csendőrök rohangálására lettünk figyelmesek, akik a faluból összeharagsolt kocsikra rakodva gyorsan eltávoztak. Ekkor már áthallatszott az ágyúzás a Maroson túlról.

A pap kihirdette a templomban, hogy mindenki meneküljön el, amerre tud, mert az orosz katonák mindenkit megölnék, s a falut felgyújtják. A nép megijedt a tanyák felé húzódtott. Valóságos népvándorlás képét mutatta a határ vasárnap délután és hétfőn reggel. Még a jószágot is kihajtották sokan. Itthon csak néhány öreg maradt, meg azok, akiknek nem volt hova menekülni.

Egész éjszaka folyt a harc a Maroson túl, s a községet több belövés érte.

Szeptember 25-én, hétfőn reggel Csanádpalota és Nagylak felől közeledve a szovjet hadsereg tagjai bevonultak Apátfalvára.

Miután ellenséget nem találtak, a lakosságot megnyugtatták és barátsággal közeledtek feléje. A határúton közeledő egyik egység köré mindjárt összeszaladt néhány asszony és gyerek. Az orosz katonák cukrot osztottak a kicsiknek, amit ők kezdeti féltékenység után el is fogadtak. Előkerültek azok az idősebb férfiak, akik az I. világháború idején orosz hadifogságban megtanulták a nyelvet és tolmácsolni kezdtek.

Aszriev Miklós bácsi, aki nem régen halt meg, vezette az orosz tiszteket a községházára.

Ő volt később is állandó tolmácsuk. Az orosz katonák szívesen beszéltek mindenkivel, aki egy kicsit is tudott oroszul, szerbül vagy szlovákul. A nép látta, hogy senkit nem bántanak, erre már aznap megkezdődött a visszavándorlás a tanyákról a faluba. A katonák megpihentek, az asszonyok főztek nekik, a nép boldog volt, hogy felszabadult.

Apátfalván ezután néhány nap nyugalomban telt el.

Az osztagok gyors ütemben nyomultak előre Királyhegyes, Földeák, Hódmezővásárhely irányába. Nagyobb ellenállásba csak Hódmezővásárhelynél ütköztek. Földeák elfoglalása után **szeptember 26-án** a hajnali órákban észak-keleti irányból bevonultak Makóra is.

A 3. magyar hadsereg védekező csapatait Aradnál a 2. ukrán front egységei szétverték, amelyek rendületlenül menekültek visszafelé. A magyar és német erőket csak néhány nap múlva tudták rendezni. Ezek **szeptember 27-28-tól** kezdve többször is ellentámadást indítottak a Makó és Földeák térségébe jutott kisszámú szovjet erők ellen.

Makó körül két hétig folyt a harc. A horthysta magyar katonai egységeknek és német csapatoknak azonban a várost nem sikerült visszafoglalniuk. **Október első napjaiban** Hódmezővásárhely irányából kibontakozott a magyar csapatok nagyszabású ellentámadása Királyhegyes, és Apátfalva irányában. A szovjet csapatok kímélni akarták a falut, ezért visszavonultak a Maros irányába. A felrobbantott marosi vashíd helyett ideiglenes hidat építettek, amelyen a Románia felől jövő csapatok közlekedtek.

Apátfalvára **október 6-án** átmenetileg bevonultak a magyar horthysta egységek, amelyek már rendezetlenek, fáradtak és kiéhezettek voltak a több napos súlyos harcok miatt.

Ekkorra azonban a második ukrán front bal szárnyának csapatai a Makó-Gyula frontszakaszon általános támadást indítottak. Az október első napjaiban meginduló támadás október 6-án teljes erővel szétmorzsolta a fasiszta csapatokat. **Október 8-án** a front elérte Hódmezővásárhelyt és a Tisza vonalát. Ezután egymás után szabadultak fel a megye városai, és október közepére a mai Csongrád megye egész területe felszabadult. A front nyugat felé húzódott, s a megye városaiban és községeiben megindult az új élet. A lakosság tapasztalta, hogy a szovjet hadsereg nem, mint hódító, hanem mint felszabadító lépett hazánk földjére. Községünk határában a harcok alatt elesett orosz és magyar katonák holttesteit összeszedték, s kegyelettel eltemették. Ezt a szomorú munkát Tari József dolgozó paraszt végezte el, Léderer Mihály cigányember segítségével. A temetőben 39 orosz és 38 magyar hősi halott sírját azóta is gondozza a falu népe.

A harcok elmúltával Apátfalva dolgozó népe megkezdte az új hazát építeni. A falu eltávozott régi vezetőinek helyére dolgozó emberek álltak. A rend fenntartására önkéntes rendőrség alakult. A határban megkezdődött a munka. A kukoricát nem tudták még az őszen letörni, de a szántást és a búza vetését nagy ügyel-bajjal mégis elvégezték.

Az orosz katonai parancsnokság utasítására **november 15-én** megkezdték a tanítást az iskolában, de csak három tanító volt ekkor a faluban. A többiek vagy katonai szolgálatot teljesítettek, vagy eltávoztak a faluból. Megalakult a Nemzeti Bizottság, s megkezdődött a demokratikus átalakulás. Községünkben is Földosztó Bizottság alakult és a község, valamint az egyház tulajdonában lévő földeket kiosztották a szegényparasztnak között.

Lassan hazajöttek a férfiak a háborúból és hozzáfogtak új szocialista hazát építeni a szabad földön.

I. A község politikai és állami élete

Az élet megindulása nehéz volt, mert nagyon kevesen tudták, hogy mit és hogyan hajtsanak végre. E tépelődés közepette jelentkezett segítségül a szovjet katonai parancsnokság.

A helybeli parancsnok a már említett Aszriev Miklós helybeli műszerész segítségével összehívta a község volt, a felszabadulás előtt választott vezetőségét és utasította őket, tegyenek intézkedéseket a község életének megindítására.

A felszabadulást követő hetekben az előljáróság elfoglalta helyét és a javaslatok megtárgyalása után intézkedéseket tettek. A község akkori vezetője, bírója, Farkas J. János, a törvénybírója Csikota András volt.

Esküdtek Tóth L. József, Tóth B. István, Sóki Mihály voltak.

A közgyám: Vigh János. (Tóth L. József és Tóth B. István közben katonai szolgálatot teljesítettek, nem voltak idehaza.)

Az előljáróság szellemi irányító nélkül maradt, mivel a község jegyzői a felszabadulás előtti napokban nyugatra menekültek. Így **1945 januárjában** a pártok és a lakosság javaslatára Erdélyi András királyhegyesi jegyzőt hívták meg Apátfalvára a főjegyzői tisztség betöltésére. A képviselőtestület az itthon maradt, régebben választott testületi tagokból állt, majd a pártok megalakulása után 1945 márciusában a pártok és a szakszervezet képviselőjeként 8-8 tag került a képviselőtestületbe, akik intézték a község ügyeit.

A régi előljáróság helyett újat választottak. Bíró: Varga Sz. Mihály, törvénybíró: Veréb György, esküdtek: Mihok Lajos, Sóki Mihály, Simon György, közgyám: Korom István lett. Ez a delegált 40 tagú képviselőtestület az 1945-ös választásig működött.

Amikor **1944 decemberében** Debrecenben megalakult az Ideiglenes Nemzeti Kormány, a közelet megindulása gyorsabbá vált községünkben is.

Már 1944. december hónapban Sóki Mihály szervezésében 36 tag belépésével megalakult a Földmunkások Szakszervezete, (1945. V. 6-án majd a Földmunkások Szakszervezetének nevét Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetségére (FÉKOSZ) változtatták), melynek első elnöke Tóth Mihály, gazdasági vezetője Kurusa István volt. E szervezetnek elsődleges célja az volt, hogy a nincstelen földmunkások érdekeit képviselje, de akadtak sokan olyanok is, hogy azért léptek a szervezetbe, mert a tagok részére sót és más hiánycikket biztosítottak.

E szervezet taglétszáma rohamosan növekedett, különösen akkor, amikor a földosztás megkezdődött. **1945 októberében** e szervezet az Újonnan Földhöz Juttatottak Országos Szövetsége helyi szervezetévé alakult át. (UFOSZ) Elnöke: Varga Mihály, titkára: Hargitai László, gazdasági vezetője: Vékony János. A tagok száma 800-900-ra emelkedett.

Egy év múlva a vezetőségben változás történt, elnöke: Juhász József, titkára: Arnóth József, gazdaságvezetője: Vékony János.

E szervezet képviselte bérleti ügyekben a földmunkások, cséplőmunkások érdekeinek védelmét, valamint hasznosan tevékenykedett a szakcsoportok alakításában.

1947. május folyamán e szervezet a Dolgozó Parasztok és Földmunkások Országos Szövetsége nevet vette fel (DÉFOSZ), amikor is a tagok száma meghaladta az ezret.

Ez a szervezet gondozásba és birtokba vette a volt Gazdakör helyiségeit és felszereléseit.

A mezőgazdasági gépeket az akkor még egyénileg dolgozó parasztnak kölcsönözte. Ezzel segítette a termelést, és azt, hogy a lakosság szervezeti életét megjavítsa.

1951 tavaszán felszámolták e szervezetet. A gazdasági felszerelést a Dózsa tsz-nek adták át. A szervezet feloszlása azért vált szükségessé, mert többségükben ekkor alakultak az I. II. és III. típusú termelészövetkezetek.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása után községünkben is szervezkedések folytak a pártok megalakítására. **1945. január 13-án** megalakult az MKP (Magyar Kommunista Párt) apátfalvi szervezete. 16 fővel indult a szervezet a Halász féle épületben. Az alakításnál jelen voltak és tevékenyen közreműködtek: Tari József, Sóki Mihály, Dori István, Kurusa István, Fazekas András, Kerekes Géza, Tóth Mihály, Kiss Béla, Béland Kálmán.

A szervezet első elnöke Tari József, titkára Kiss Béla volt. Rövidesen a vezetést Tamás József elnök és Dori István titkár vette át. A pártvezetőség titkárai a következők voltak: Kiss Béla, Dori István, Tamás József, Szilvási János, Hegedüs B. János, Németh András, Borbély Pál, Tisza István, Kardos János és Kurusa Mátyás.

Érdemes megemlíteni, hogy a párt székháza először a Halász-féle házban, később a Glück-házban, majd pedig a jelenlegi Veszeloyszky-féle házban volt.

A párt megalakulása lendületet, kezdeményező ütemet vitt a község életébe. Ezután megalakult községünkben a Szociáldemokrata Párt, a Nemzeti Parasztpárt, (NPP) a Független Kiszgazdapárt (FKGP). Ezek nem egy időben alakultak. A Magyar Függetlenségi Népfrontba tartozó négy párt megegyezett abban, hogy közös elvet vallanak, mégis az történt, hogy egymás ócsárlásával maguknak szerették volna a helyi hatalmat és tömeget biztosítani.

Ez ellentétet szított a pártok között, melynek hatása a lakosság tevékenységén is tapasztalható volt.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány vidéki szervezetei a községben működő Nemzeti Bizottság voltak. Ezen a néven gyakorolták az államhatalmat, és annak jogkörét. Községünkben a Nemzeti Bizottság a pártok megalakulásával szintén megalakult, amelyben helyet foglaltak a Magyar Kommunista Párt, a Független Kiszgazdapárt, a Nemzeti Parasztpárt, a Szociáldemokrata Párt és a Szakszervezet képviselője. Az első Nemzeti Bizottságban, amely 10 tagból állott, községünkben a következő küldöttek voltak:

MKP részéről: Tamás József elnök
Kurusa István

Szoc. Dem. Párt részéről: Németh András
Juhász Pál titkár

F. Kiszgazdapárt részéről: Jung Szilveszter
Szigeti Mátyás

N. Parasztpárt részéről: Farkas János
Diós István

Szakszervezet részéről: Jani Mátyás

Tóth Mihály

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása után Apátfalván is megalakult a Rendőrség. 1944. december hó elején már szükségesnek látták a megalakulást, mégis a hó vége felé alakították meg önkéntesekből. A parancsnok Kiss Béla, helyettese Béland Kálmán, rendőrök: Kerekes Géza, Dori István, Kardos Mihály, Juhász István, Dinnyés Mihály, Fazekas András, Mohácsi János, Rácz István és Ocskai Zsolt.

A felszabadulással kapcsolatban nagy feladat volt a parasztok földéhségének kielégítése. Apátfalván az MKP, Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére megalakult a Földosztó Bizottság végezte 1945. március hónapban. E bizottságot is a demokratikus elvek érvényesítése alapján alakították meg.

A pártok és a szakszervezet 10-10 tagot delegált egy értekezletre, amelyet a Glück-féle épületben tartott. A jelenlévő 50 személy megválasztotta az 5 tagú Földosztó Bizottságot olyan formán, hogy a bizottságban a pártok és a szakszervezet 1-1 képviselője jutott mandátumhoz. Az első Földosztó Bizottság tagjai a következők voltak:

MKP: Tari József elnök

SZDP: Csala Károly, jegyző

NPP: Dinnyés András majd később Tari György

FKP: Sóki János

FÉKOSZ: Kerekes István később Sóki Mihály

A bizottság tagjai az akkor megjelent 600-as rendelet utasítása alapján a telekkönyvi hivatalban Makón megállapították, melyek azok a földterületek, amelyeket kiosztásra igénybe lehet venni. A bizottság megalakulását kihirdették és értesítették a lakosságot, hogy lehet földet igényelni. Az igénylők névsorát felfektették, és megállapították, ki milyen címen igényjogosult, milyenek a szociális körülményei, és azt, hogy ki mennyi földterületet kap Apátfalván és mennyit Mezőhegyesen.

Apátfalván kevés volt a kiosztásra kerülő föld, ezért Mezőhegyesen vállaltak területet kiosztásra. A földet a bizottság maga mérte ki, kezdetben Balogh János adóügyi előadó segítségével, később Arnóth József irányításával végezték ezt a munkát.

A kiosztott földterület Apátfalván 250 kh 642 –□öl kapta 183 fő.

Bökényben (a község tulajdona volt) 400 kh-t,

Mezőhegyesen 1200 kh-t. Apátfalváról földhöz jutott kb. 570 fő.

A földek kiosztása után a birtokmegoszlásban változás történt. Szaporodott a kisbirtokosok száma, a középbirtokosok száma is 1-2-fővel növekedett. És az ezt követő időt az jellemezte, hogy 83 nagy adófizető (kulák) volt a községben és az eddig több adót fizetők igyekeztek ingatlanvagyonukat a családokra úgy szétosztani, hogy sem beszolgáltatás terén, sem adózás terén ne rójon külön terhet a családra.

A föld megmunkálása nehézségekbe ütközött. Kevés volt az igaerő és a traktor is. Szorgalmas népünk mégis megoldotta a nagy feladatot. A vetést elvégezte, a termést betakarította.

Az új termésből sokan lovat vásároltak. Megindult Mezőhegyesen is az építkezés, szaporodtak az apátfalvi tanyák. Nehézség volt még az is, hogy Apátfalváról Mezőhegyesre átjárni földet művelni nagy időkiesést jelentett.

A pártok megalakulásával az ifjúsági szervezetek is megalakultak. A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség (MADISZ) a párt megalakulása előtt már működött, 16 fővel indult a Halász-féle épületben, vezetője Ocskai Zsolt volt, majd megalakult a Független Ifjúsági Szövetség (FISZ) és a Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom (SZIM), amelyek a Kisgazdapárt ifjúságával együtt tartalékokat képviseltek és tevékenyen részt vettek a község kulturális életében.

1945 novemberében változás állott be a község életében. A község is megválasztotta a maga képviselőjét az Országgyűlésbe. Ez nem sok változást hozott, mert továbbra is szívós harcot kellett vívni a pártnak a demokratikus elvek érvényesítéséért.

Ezt követően még két választás történt 1947-ben és 1950-ben. A választások eredményei azt igazolták, hogy növekedett az MKP-ra leadott szavazatok száma, és ezzel arányban fokozatosan kevesebb lett a jobb oldalt képviselő pártokra adott szavazat. Az 1950-ben megtartott választáson a Függetlenségi Népfontra leadott szavazatok száma 5472 volt, ez a lakosság 92,42 %-a. Az 1948-as ún. fordulat éve, amely a két munkáspárt egyesülését és az államosítások befejezését jelentette, végre viszonylagos egységet és a termelőmunka nagyobb ütemét eredményezte. A községben ebben az időben helyreállt a mezőgazdasági termelés és a kereskedelem.

Az 1950-es évnek nagy eseménye volt **Apátfalva és Magyarcsanád egyesítése** Csanád néven. A két község egyesülése után Csanád lett a járás legnagyobb községe kb. 10.000 lakossal. Hogy a két község lakói hivatalos ügyeiket könnyebben intézhessék, a tanács székhelyét a volt két község között lévő Egressy-féle épületben helyezték el.

A tanács elnöke: Mágori József makói lakos volt, később Tarnava Mária, Mándoki Sándor, Oláh István, majd a községek szétválása után ismét Mágori József.

Az egyesítés után pár év múlva belátták a községi és megyei vezetők, hogy helytelen volt a két községet egyesíteni, mivel nemzetiségi szempontból és munkához való viszony szempontjából a két község lakossága nem fért össze.

1954-ben a két község közigazgatásilag ismét kettévált, és mindkét község megkezdte saját területének kiépítését.

Apátfalva község építésének és szépítésének szervezője és irányítója Varga Mihályné, aki a tanácsban hosszú időn keresztül töltötte be a titkári tisztséget. (jelenleg is az). 1956-ban és az ellenforradalom leverése után változás történt a község elnöki tisztségében. Hegyei János lett az elnök, majd azt követően Ludányi Istvánné jelenlegi elnök vette át a község vezetését.

A Községi Tanács 52 főből áll, a Járási Tanácsba 7 küldött képviseli a község lakosságát.

A község társadalmi arculata az eltelt 20 év alatt erősen megváltozott.

Eltűntek a régi rend módos polgárai vagy az uralkodó osztály értelmiségiei. A nyílt reakció súlyosabb szabotázsza a községben e 20 év alatt nem fordult elő. Gazdasági törvények megsértése miatt néhány nem súlyos börtönbüntetés vagy internálás azonban előfordult.

A pedagógusok és a többi értelmiségiek komoly jóakarattal segítettek és segítenek a társadalom alakításában. Ugyanezt szolgálták a tömegszervezetek vezetői, akik a FMSZ, (Földműves szövetkezet), DÉFOSZ, (Dolgozó Parasztok és Földmunkások Országos Szövetsége) MNDSZ, (Magyar Nők Demokratikus Szövetsége) MSZT, (Magyar Szovjet Társaság) és más szervezetek tagságát úgy irányították, hogy a szocialista társadalom kinevelése felé haladjanak. Említésre méltó munkát végeztek Tamás József, Szakál András, Arnóth József, Cagány Józsefné, Varga Mihály, Konrád Mihályné, Németh András, Tisza István és még sokan mások.

II. Gazdasági fejlődés

Az üzemek és a mezőgazdasági termelés megindulásával megindult a kereskedelmi élet is. A kereskedelem cikkeinek kicserélődése kezdetben csak árucseré formájában bonyolódhatott le, mert a régi pengő annyira leromlott, hogy vásárlóértéke nem volt már az utóbbi időben, és bizalmatlanul fogadta a nép a sokszor csillagászati számú fizetési eszközt. Kezdetben akadályozta az ország vérkeringését az is, hogy az ország kiürítése a legfontosabb cikkektől fosztotta meg a lakosságot. Községünk lakossága szerencsés helyzetben volt, mert a szomszédos Romániából a hiányzó cikkeket beszerezték, illetve pótolták. Apátfalván ebben az időben nagy számban fordultak meg a cserekereskedelem közvetítői, de sajnos szaporodott a feketézők száma is, akik kihasználták a kényszerhelyzetben lévő lakosságot. A községben ebben az időben 7 kiskereskedő (szatócs, 1 nagyobb műszaki üzlet) és a Hangyaszövetkezet működött, ami áruhiány miatt a lakosságot nem tudta ellátni. 1945 év végén és a következő év elején próbálkozás történik Hajnal Szövetkezet néven a szövetkezeti élet megindítására. Ez a vezetők hozzá nem értése, és egyes vezetőszemélyek rossz munkája következtében kátyúba esik, életképtelennek bizonyul. Még ebben az évben fel is hagynak a működéssel.

A kiskereskedők működése mellett egy új szövetkezet alakult Apátfalván 1948. január 25-én, 15 órakor az apátfalvi „Gazdakörben”. Az alakuló ülésen 26 FMSZ-i tag (földműves szövetkezet) 26 üzletrésszel alakította meg. Egy üzletrész értéke 20,- Ft volt. (Az ÁFÉSZ elődje.)

A tagság a megalakuláskor 520,- Ft alapot teremtett a meginduláshoz. Az alakuló közgyűlés egyhangúan Pécsi Mihályt választotta elnökévé. Az alakuló ülés jegyzőkönyvét Dr. Széll Sámuel vezette, aki bejelentette, hogy újabb 41 tag váltott üzletrészt és kéri belépésük jóváhagyását. A közgyűlés kimondta, hogy az Apátfalvi Földműves Szövetkezet cég, Apátfalva székhellyel, korlátolt felelősséggel, határozatlan időre megalakul. A belépési díjat 2,- Ft-ban az üzletrész értékét 20,- Ft-ban állapította meg a közgyűlés.

A Földműves szövetkezet (Földszöv.) részére állami hitelként a Magyar Országos Szövetkezeti Központ (MOSZK) 4000,- Ft-os hitelt biztosított.

Így a megalakult szövetkezet 7400,- Ft-os alaptőkével kezdett. Üzlethelyisége először a Glück-féle háznál volt. 1948-ban ez az egy egység működött a lakosság ellátása érdekében. Ez az egység azonban a helyiség miatt nem felelt meg a célkitűzéseknek, ezért megegyezés jött létre Tamás István Apátfalva, Felszabadulás u. 23. sz. alatti lakossal, hogy a Földszöv. üzlethelyiségét és berendezéseit bérbe veszi. A bérleti díj havi 150,- Ft volt.

A Földszöv. 1949. március 7-én átvette a Hangya Szövetkezetet, majd a Felszabadulás utca 23. házszám alatt lévő italboltot is Tamás István tulajdonostól.

A szövetkezet így működött 1952-ig, amikor a szövetkezet vezetősége élére Vass Bálint szövetkezeti tag került. Ettől az időponttól kezdve a szövetkezet tevékenysége kiterjedt a mezőgazdasági árucikkek felvásárlására is. 1952-ben a Földszöv. átvette a Kossuth utcában lévő Czigeldrom-féle üzlethelyiséget is, amelyben az FMSZ kisáruházat, mintaboltot alakított ki.

A FMSZ (Földszöv) az említett időben foglalkozott a szerződéses termeléssel, melynek alapján elősegítette az árutermelés fokozását, valamint a városi lakosság ellátását.

1952-53-ra vonatkozóan az apátfalvi, valamint a magyarcsanádi FMSZ egyesült és egy igazgatás alatt működött. A szövetkezet áruellátása, forgalma és bevétele ebben az időben emelkedett. 1956-ban ismét szétvált a szövetkezet, de fejlődésüket továbbra is megtartották.

Az apátfalvi egységek komoly eredményei:

A kiskereskedelem forgalma: 1959-ben 9.932.000,- Ft.

1960-ban 11.795.000,- Ft.

A Földszöv. a meglévő egységeit állandóan csinosította, szakosította. Az utóbbi években létesült egy önkiszolgáló bolt, vegyi áruk boltja, vas-műszaki üzlet és két italbolt-az egyik vendéglői jelleggel.

A Földszöv. jelenlegi egységei képesek arra, hogy a lakosságot megfelelő mennyiségű és minőségi áruval ellássák. Ez nagy könnyebbség a lakosoknak is, mivel nem kell utazgatni, ha vásárolni szándékozik.

Ez a jelleg eredményezte azt, hogy a községben addig nagyon híres országos vásárok áruértékesítése jobban csak az állatok eladására szorítkozik. Iparcikk árusítók nagyon kevesen keresik fel a vásárokat.

Érdemes megemlíteni, hogy a Földszöv. szeszfőzdét létesített teljesen gépesítve, valamint azt, hogy a lakosság tüzelőellátása érdekében TŰZÉP- telep létesült a volt Stein-féle ház háta mögött, a vasút mellett. Forgalma állandóan emelkedik.

A szövetkezet 1964. évi forgalma:

Kiskereskedelem: 17.500.000,- Ft

Vendéglátóipar: 9.500.000,- Ft

Felvásárlás: 4.700.000,- Ft

Szeszfőzde,

szikvízüzem: 314.000,- Ft

1945 május hónapban a faluban működő kisiparosok mint magániparosok a KIOSZ (Kisiparosok Országos Szövetsége) tagjai lettek.

1951. július 1-én a magániparosok egy része továbbra is a KIOSZ tagja maradt, 11 magániparos pedig megalakította az Apátfalvi Ktsz-t (kisipari termelészövetkezet).

Az alapító tagok a következők voltak: Zicher Gábor, Kerekes András, Vigh Mihály, asztalosok; Tamás István, Dori Mihály, Varga István, Nagy Mátyás, Kiss József, Volka István Szilágyi László, valamint Jung Mihály cipész.

A Ktsz elnökének Kerekes András asztalost választották meg. Ügyvezetője Szilágyi László volt.

Mivel még ekkor székházuk nem volt, a cipészek Magyarcsanádon a Gedos-féle házban dolgoztak, az asztalosok pedig a mai cukrászda helyén Zicher Gábor épületében.

1952-ben Apátfalván a Kohn Móricz-féle házban együtt dolgoznak most már a cipészek és asztalosok is. Ettől az időtől kezdve fokozatosan szaporodik a létszám, majd ez év augusztusában már 73 fő a Ktsz tagok száma.

Ekkor szükségessé válik az épület kibővítése, és a többség az épületre emelet húzását javasolt, és ezt is fogadják el. Az egyik alapító tag Zicher Gábor elmondja, hogy az emeletréépítés ellen volt egynéhány szavat, akik látták, hogy ez egyrészt igen nagy anyagi kiadást jelent, másrészt nem is lesz építészeti helyes. A többség javaslatára azonban mégis az emeletréépítés történt meg, és a nagy kiadások miatt igen kevés lett a tagok osztaléka.

Emiatt majd az 1956-os időszakban jelentősen csökkent a tagok létszáma.

Ebben az időben az asztalosokon és a cipészekén kívül kovácsok, bognárok, szabók, fodrászok és lakatosok tartoznak a Ktsz-be.

1956-ban Zicher Gábor lesz az elnök, ekkor a taglétszámot a meglévő 8 tagról 27-re fejleszti fel. 1961-ben az elnök nyugdíjba vonulása után ismét csökken a létszám. Ekkor a régi székházukat már elhagyták, mert 1958 augusztusában Hegyei János Községi Tanács vb elnök a járási szerv jóváhagyásával átvette a Ktsz épületét, amin még ekkor 80.000,- Ft adóság volt. Ezt már a község fizette ki, (erre a telekre épült a kultúrotthon). Az épület helyett a Gazdakör épületét kapták meg, amit 40.000,- Ft befektetésével hoztak helyre. Azóta itt működik az Apátfalvi Ktsz, de már mint nem önálló Ktsz, hanem a makói, majd a szegedi Ktsz részlegeként.

A helyi kisiparosok a felszabadulás után kezdetben terményért dolgoztak, anyagellátásuk nem volt elég rendszeres, ezért közülük sokan a városi és a helyi Ktsz-be tömörültek.

1953 és 1956 után, amikor kedvezményeket kaptak, ismét iparendélyeket váltottak.

Mégis az tapasztalható, hogy községünkben a kisiparosok száma nagyon kevés, mert biztonságosabbnak látják azt, hogy üzemben, vidéken, vagy Ktsz-ben dolgozzanak, mint helyben, mert a társadalombiztosítás javait így élvezhetik.

Községünkben jelenleg 5 fodrász (borbély), 4 ács és kőműves, 4 cipész, 5 női szabó, 2 férfiszabó, 1 lakatos, 1 fényképész, 1 órás, 1 szikvízkészítő működik. Szaporodott azok száma, akik bár nem Apátfalván laknak, Apátfalva területére váltottak iparendélyt, így 3 szobafestő, kovácsok, bognárok és az építők egy része, különösen azok, akiknek földjük is volt itt, 1960. január 1-je óta a termelészövetkezetekben dolgoznak.

Így ipari vonatkozásban a lakosság a termelészövetkezetekre szorul, a cipőjavítással pedig a makói ktsz-hez fordulnak.

III. Mezőgazdaság

Községünkben sok agrárproletár és törpebirtokos részesült a földosztás előnyeiből, így családjuk számára a nyugodt megélhetést biztosítani tudták. A régi tulajdonosok és az új gazdák is komoly befektetésekkel igyekeztek gazdaságukat eredményesebbé tenni.

Földjüket érinthetetlennek és elidegeníthetetlennek tartották. A magántulajdonukhoz nagyon ragaszkodó szorgalmas lakosság kertészkedett (hagymát, zöldséget, újburgonyát termeltek), és szerződéses módon igen nagy mennyiséget adott át a MEZŐKER-nek, később a Földműves Szövetkezetnek. Ennek eredménye a lakosság életszínvonalán szemmel látható volt.

Nagyon sok agitációs meggyőző munkába került, míg a községből kevesen belátták a szocialista gazdaság előnyeit.

Nagy nehézségek között a legélesebb kritikák és támadások közepette mégis megalakultak az első tszcs-k, és termelőszövetkezetek. 1951. febr. 13-án alakult a Béke Tszcs, elnöke Szilvási János volt. 1951 augusztusában az Alkotmány Tszcs, melynek elnöke Takács B. Mihály volt. Nagy munkát fejtettek ki annak érdekében, hogy olyan tagok lépjenek be, akik földdel rendelkeznek. Az állami tartalékföldeken és a leadott földeken alapult.

1953-ban alakult a Petőfi 2-es számú tszcs, amely 220 kh földön gazdálkodott, a külső tanyai iskola környékén. Ennek elnöke Nagy Béla, majd Erdei Pál lett. Ez 1955-ben beolvadt a Kossuth tsz-be, melynek elnöke Veréb János, majd Langó Mátyás lett.

Az előbb említett tszcs-k saját területükön dolgoztak, termésük eredményéből adtak a tszcs-nek. Közösen 1955 őszén, a szétszórt földek tagosítása után termeltek 5 kh kendert, 5 kh gyapotot, 3 kh seprű cirkot és 10 kh kukoricát. Közös volt a lótartás, a szántás- vetés és a behordás.

1955-ben a Kossuth tszcs. termelőszövetkezetté alakult. 1959-ben pedig a Béke és Alkotmány tszcs. együtt Rákóczi tsz-é alakult.

A közös alapból akkor 11 lovat és 5 kocsit vettek. Majd az év végén a 3 termelőszövetkezet csatlakozott a Dózsa tsz-hez, amelynek elnöke Langó Mátyás lett, és a tsz az Aranykalász nevet vette fel.

Külön érdemes foglalkozni az Aranykalász tsz. elődjének, a Dózsa termelőszövetkezet alakulásának problémájával.

A Dózsa tsz. alakult 1950. aug. 22-én. 11 férfi és 38 nő jelentkezett tagként, 362 kh földön gazdálkodtak. A munkát a gépállomás végezte, annál is inkább, mert még 1951 tavaszán is két pár lófogat volt, hozzávaló kocsi és lószerszámmal. Előfordult olyan eset, hogy a Maroson ladikon húzták fel a vetőmagot a Maros mellett lévő területükhöz. 1952-ben 3 pár fogattal és hozzávaló kocsival, lószerszámmal szaporodott az ígás állataik száma, vettek 14 db fejőstehenet és kaptak 50 anyakocát hosszúlejáratú hitelre. 1951 őszén 47 darabban lévő földterületüket tagosították. Ez szükséges volt, mert így könnyebben megmunkálhatták földjeiket. 1952-ben a központi tanyán (Szigeti-féle tanyán) készült egy 24 férőhelyes szarvasmarha istálló és egy silómedence, 32 férőhelyes sertés fialtató, és egy 200 férőhelyes süldőszállás. 1953-ban pedig egy 24 férőhelyes lóistálló.

1959 őszén a három tsz: a Dózsa, a Kossuth, és a Rákóczi tsz egyesült és így a gazdálkodást 1200 kh-n kezdték meg. Ekkor szarvasmarha állományuk 34, ló 16, kocsi 11 db, vetőgép 4

db, kukorica vetőgép 8 db, daráló 2 db volt. Az elnök a Dózsa tsz megalakulásakor Vékony János volt. Személyét követte Sóki József, majd ismét Vékony János, majd Varga Mihály, Jakabovics Mátyás, az egyesítés után Langó Mátyás. A tsz-eknek és tszcs-nek nagyon nagy harcot kellett vívni a felettes hatóságok túlzott követeléseivel, a rosszindulatú támadásokkal, valamint a tagság igen gyakran tudatlan tagjaival szemben.

A kicsi egységek mégis kiállták a próbát, 1956-ban, és nem egy esetben soraikat megtisztították és gazdasági szempontból mind a szövetkezet, mind a tagok szempontjából eredményesen gazdálkodtak. Igen jó munkát végeztek pl.: a Dózsa tsz-ben Fa János, Fa Jánosné, Bíró Antalné, Kakuja József, akik többet kerestek, mint a 4-5 vagy 6 kh-on gazdálkodó egyéni gazdák.

1960 januárjától községünk termelőszövetkezeti községgé alakult át. Három tsz alakult, illetve a meglévő Aranykalászhoz még három új létesült.

1960-ban az Aranykalász tsz	2870 kh-n	752 tag
Búzavirág tsz	1906 kh-n	408 tag
Petőfi tsz	2080 kh-n	387 tag
Marosvidék tsz, amely beolvadt az Aranykalász tsz-be.		

Nagy nehézséget okozott a tsz-eknek az öregek ügye. Sok nyugdíjas korban lévő idős és beteg lépett a tsz-be, akikről gondoskodni kellett (384 fő). Nem volt a tsz-eknek megfelelő központi épületük, az állatállománynak férőhely, így az állatokat a belépő tagok istállójában tartották, amely sok visszaélésre adott okot.

A tsz-ek megalakulásával az emberek kezdetben elkeseredtek. Többen közülük nem is vették fel a munkát, városra húzódtak, az iparban kívántak elhelyezkedni. Mégis azt tapasztaltuk, hogy többen megértették azt az elvet, hogy a földet nekik kell megművelni és munkához látni.

Eredményük értékes, 1 főre vonatkoztatva a következő volt:

	1961-ben	1962-ben	1963-ban	1964-ben
Aranykalász	10.760,- Ft	12.440,- Ft	14.128,- Ft	12.133,- Ft
Búzavirág	10.141,- Ft	8.928,- Ft	15.873,- Ft	18.368,- Ft
Petőfi	9.350,- Ft	12.452,- Ft	17.113,- Ft	18.277,- Ft

A fel nem osztható szövetkezeti alap alakulása 1961-től:

Aranykalász	3.653.000, Ft	5.738.000, Ft	7.287.000, Ft	9.020.000, Ft
Búzavirág	1.782.000, Ft	3.024.000, Ft	3.610.000, Ft	4.140.000, Ft
Petőfi	2.000.000, Ft	3.737.000, Ft	4.754.000, Ft	6.331.000, Ft
Összesen tsz.	7.435.000, Ft	12.499.700 Ft	15.651.000 Ft	19.491.000Ft

A három tsz munkaegységre kiosztott pénzértéke összesen:

1960.évben	1961. évben	1962. évben	1963. évben	1964. évben
11.800.000	13.101.000	15.245.000	18.444.000	19.557.000

A tsz-ek vagyoni helyzetének alakulása:

	<u>1963. évben</u>	<u>1964. évben</u>
Aranykalász tsz.	16.538.000, Ft	21.596.000, Ft
Búzavirág tsz.	12.018.000, Ft	14.422.000, Ft
Petőfi tsz.	13.413.000, Ft	20.947.000, Ft

A közös vagyonból sajátja a tsz-nek, mely tehermentes:

Aranykalász tsz.:	12.020.000,- Ft	13.970.000,- Ft
Búzavirág tsz.:	7.912.000,- Ft	9.436.000,- Ft
Petőfi tsz.:	8.026.000,- Ft	10.573.000,- Ft

Az egy munkaegységre eső érték alakulása Ft-ban:

tsz	<u>1960.</u>	<u>1961.</u>	<u>1962.</u>	<u>1963.</u>	<u>1964.</u>
Aranykalász	39.38	33.01	44.25	40.35	35.12
Búzavirág	28.82	31.25	28.30	46.06	54.09
Petőfi	31.64	26.27	37.26	39.07	43.22
Marosvidék	19.50	-	-	-	-

A tsz-ek termésátlagai kh-ként q-ban:

községi összesenben:

	<u>1959.</u>	<u>1960.</u>	<u>1961.</u>	<u>1962.</u>	<u>1963.</u>	<u>1964.</u>
Őszi búza hazai	8.50	9.31	9.90	8.90	7.00	7.77
Intenzív búza	-	-	-	-	9.00	15.73
Őszi árpa	12.50	12.80	13.40	13.46	13.54	15.82
Zab	14.50	10.00	11.50	6.62	13.00	4.25
Tengeri mm.	15.00	15.00	17.50	21.07	16.93	23.00
Burgonya	47.00	43.00	23.00	75.00	61.13	47.71
Vöröshagyma	65.00	68.00	58.50	78.00	81.13	58.47
Cukorrépa	132.00	125.00	121.00	126.00	159.00	136.90

A tsz-ek megalakulásával a termelést lófogatós munkára és részben a gépállomás segítségével szervezték. Menetközben igyekeztek gépesíteni gazdaságukat, részben saját erőből, részben pedig a gépállomások felszámolása után állami hozzájárulásból. Az induláskor kevés gépi felszerelésük volt. Ez 1965-ig megváltozott.

Ezt mutatja az alábbi kimutatás:

	<u>Aranykalász tsz.</u>		<u>Búzavirág tsz.</u>		<u>Petőfi tsz.</u>	
	1960.	1965.	1960.	1965.	1960.	1965.
Ló	102	122	108	73	120	79
Szarvasmarha	151	292	20	46	10	82
Anyakoca	70	145	75	74	48	100
Süldő	149	598	149	446	51	120
Növendék marha	35	124	44	52	29	102
Gumikerekű kocsi	5	22	6	10	6	14
Kocsi	35	29	54	33	52	32
Cséplőgép	-	3	-	3	-	2
Aratógép	3	6	-	3	-	2
Kombájn	-	1	-	1	-	1
Traktor	-	18	2	15	2	15
Zetor	1	4	1	2	1	8
Pótkocsi zetor után	-	14	3	11	1	10
Lószerszám (pár)	37	45	50	37	60	38
Eke	21	20	6	6	10	23
Fűkasza	1	8	-	4	-	2
Fogas	21	27	10	17	5	8
Borona	22	32	12	25	6	10
Tárcsás borona	1	1	-	3	-	2
Gyűrűshenger	1	4	-	2	-	1
Eke traktor után	1	19	4	16	-	15
Magtisztító	-	1	-	1	-	1
Tehergépkocsi	-	3	1	2	-	2
Daráló	2	2	1	1	-	1
Szalagfűrész	-	1	-	1	-	1
Hegesztő készülék	-	1	-	1	-	1

Mindhárom tsz-ben a vezetőség nagyrészt azokból áll, akik a megindulás alkalmával tisztséget töltöttek be. Az Aranykalász tsz. elnöke Pető Imre volt, jelenleg Szigeti Mihály.

A Búzavirág tsz. elnöke Varga Sz. András, jelenleg Kovács József, a Petőfi tsz.-nél Berczán Mihály.

A tsz-ekben megalakultak a pártcsoportok, amelyek jelenleg is segítik a tsz munkáját. Titkárai: Jakabovics Mátyás, Kurusa Mátyás és Hegedűs B. János.

Végső eredményként megállapíthatjuk, hogy a tsz munkája eredményes, a lakosság életszínvonalának emelését nagyban segíti. Több olyan személy van, aki annak idején itt hagyta a községet, iparban helyezkedett el, most visszajött a tsz-be.

Örvendetes jelenség az is, hogy az utóbbi években a nagyobb munkák végzésénél nemcsak a tsz tagok, hanem családtagjaik is részt vettek a munkában, így a termény betakarítása elég jó

ütemben halad. Esőzések idején nem haladtak a termények betakarításával, mert nem volt elég igaerő a szállításhoz. (1964. őszén)

IV. A község kulturális fejlődése

A lakosság általános iskolázottsági színvonala 1945 előtt alacsony volt.

Kimutatások szerint 1920-ig kevesen végezték el az elemi iskola 6. osztályát, sokan csak a nevüket tudták leírni, megtanultak írni-olvasni, egy-két osztályt jártak, legjobb esetben négyet, és azután a mezőgazdaságban foglalkoztatták őket, vagy tehetősebb gazdáknál pásztorkodtak, a kisbéresi teendőket látták el.

1920 után mind több azoknak a száma, akik az elemi iskola 6. osztályát elvégezték, mezőgazdasági továbbképző iskolában rendszeresen tanultak, sőt az 1932-es évben és előtte, helyben magánúton polgári iskolát szerveztek, amelynek tanulói elvégezték a polgári iskola négy osztályát.

Középiskolában, egyetemen kevesen tanultak. A fejlődés 1945-ben a háború következményeként megállt, illetve a fiatalok iskolázottságának színvonala is visszaesett.

A háború érezte hatását már az előző években is. A gyermekek nem jártak rendszeresen iskolába.

Egy példával igazolom ezt:

Az 1936/37-es tanévben I. osztályba beiratkozott 100 fő. Ebből az 1941/42 évben a VI. osztályt elvégezte 51 fő. Lemorzsolódott 49 fő.

A felszabadulást követő időben a tanítás rövidesen megindult. A tanfelügyelőség 7/1944. sz. leiratában Szűcs Ferenc községi tanító vezetésével megszervezte községünkben is a tanítást.

A tanítás megkezdésével kapcsolatban sok nehézség merült fel. Elsősorban a személyi feltételek hiányoztak.

A felszabadulást megelőző időben működő 10 nevelő közül 3 tartózkodott itthon. Katona volt 4 nevelő, három pedig elmenekült. A hiányzó nevelők pótlására 4 tanítójelöltet kértek fel, akik a gyakorlat érdekében szívesen vállalták a munkát. Januárban a tanítóképzőben is megkezdődött a tanítás, így a jelöltek nem taníthattak tovább.

Kénytelenek voltak az osztályokat összevonni, és megkérni Juhász Pál kántort, aki közben a Nemzeti Bizottság titkára volt, hogy vegyen részt a tanításban. Az idő közben hazaérkezett pedagógusokat a Nemzeti Bizottság igazoltatása után munkába állították.

A tanítás a régi könyvekből történt, de új szellemben. Ez nagyon nehéz volt mind a nevelőknek, mind a tanulóknak. A tanulók füzet ellátása rossz volt. A régi, félig elhasznált füzeteket szedték össze, és azokba írtak a tanulók. Ebben az évben egy bizottság jött létre a nevelőkből, akik a fasiszta irodalmat selejtezték a könyvtárakban és a tankönyvekben.

E bizottság tagjai voltak Szűcs Ferenc, Füscher Rezső, Varga Sinka József és Juhász Pál a Nemzeti Bizottság titkára. Azokat a tankönyveket, amelyeket nem lehetett a sok kivágás miatt használni, teljesen kivonták a forgalomból.

A tanulók iskolába járása rendszertelen volt, ami megnehezítette a nevelők munkáját. Sok tanuló kezdetben eljött iskolába, de később lemorzsolódtak. A nevelők a téli szünet alkalmával meglátogatták a tanulók szüleit, és ennek eredményeképpen a tanulók 63 %-a nyert osztályzatot a tanév végén.

A tény igazolására 1944. december 5-i igazgatói jelentés statisztikáját közlöm:

Beírt tanulók sz.	Szept.1-i állapot	Dec. 5-i állapot	Év végén osztályozott:
I. osztály	101	38	48
II. osztály	97	50	71
III: osztály	82	50	59
IV. osztály	87	35	48
V.-VI. o. leány	65	20	38
V.-VI. o. fiú	86	15	55

1945. szeptember 1-jétől beindult az általános iskola V. osztálya. Szakrendszerű tanítást kellett folytatni, a VI.-VIII. osztályokban is. A nevelői ellátottság, a felszerelés-a teremhiány nagy nehézségeket okozott, mert a tanulói létszám magas volt.

A szülők zúgolódtak a korhatár felemeléséért, és ezért nem egy esetben, de különösen 1946. augusztus 25-én a szülői értekezleten hangot adtak nézetüknek. Az igazgató ezen az értekezleten ismertette az általános iskola célját és feladatát. Szabadon választott tárgyak közül a gazdasági gyakorlatokat és a latint választották, amit később a német nyelv tanításával helyettesítettek, erre Sánta Valéria óraadót kérték fel.

A szülők helytelen szemlélete igen káros volt az iskolai munkára, különösen nagymérvű volt a lemorzsolódás azoknál, akik a VI.-VII. osztályba léptek.

Egy példa: 1945-46-os tanévbe beírt tanulók:

VII. osztályba beírt 71 főből elvégezte 5 fő, VIII.- osztályt 3 fő.

VI. osztályba beírt 44 főből elvégezte 22 fő VIII. osztályt 9 fő

V. osztályba beírt 77 főből elvégezte a VIII. osztályt az 1948/49. tanévben 24 fő.

Az iskola fenntartója az államosításkor Apátfalva község volt. Bár községi iskola volt, mégis az egyházi jelleg tükröződött munkájából.

Az iskola anyagi ügyeit, a nevelők megválasztását az iskolaszék intézte. A régi iskolaszéket 1945-ben újjáavasztották, amely a koalíciós jelleget tükrözte. Az iskolaszék anyagi ügyekre hivatkozva sem nevelők beállítását, sem épület-tatarozást eszközölni nem tudott. Így a magas létszám és a kevés nevelő miatt csak az I.-II. osztályt bontották meg. A többi osztályok létszáma igen magas volt.

A szakosítást úgy oldották meg, hogy az V. osztályban az összes tantárgyat a latin és a mezőgazdasági ismeretek kivételével egy nevelő tanította. A többi osztályokban osztálytanítás folyt. Hátráltatta az általános iskola beindulását az is, hogy az V. osztályban nem volt tankönyv a tanulóknak, mindent jegyzetelni, írni kellett. A helyzet a következő évben javult valamit. Amikor a hiányzó nevelők munkába álltak, és a tárgyat alaposabban ismerő nevelő vállalta a szaktárgyak tanítását.

1948. június 26-án államosították iskolánkat, ezzel megoldódott a nevelői ellátottság kérdése, valamint tisztázódott a nevelők fizetése. A nevelők az elmaradott illetményeiket megkapták. Különösen örömmel támogatták az államosítást azok a nevelők, akik segéd vagy helyettes tanítóként működtek. Az államosításról szóló jegyzőkönyvet minden nevelő aláírta és ezt eljuttatták a tanfelügyelőségnek.

A reakció állításaival szemben szeptember 1-én megkezdődött a tanítás az állami iskolákban. Az államosítás után minden nevelő letette az esküt. Az államosítást követően mozgalom indult az elhanyagolt iskola rendbehhozására. Sokan azt hangoztatták, az államé az iskola, hozassa rendbe az állam az iskolát. A szülők egy része megértette a kormány célkitűzéseit, az igazgató javaslatait. Több felajánlás születik így pl.: vállalták, hogy bemeszelik az iskola tantermeit, függönyt és felszerelést vásárolnak az osztályokba. A tömegszervezetek vezetői pénzbeli támogatást nyújtottak az iskolának. E mozgalom keretén belül napról-napra csinosabb lett az iskola és esztétikailag is megfelelt a követelményeknek. Az 1948-as igazoló bizottsági eljárások alkalmával nem bocsájtottak el nevelőt iskolánkból. A nevelők létszáma növekedett, az osztályokat meg tudták bontani.

A tanulócsoporthoz számának növekedésével tanteremre volt szükség, ezért 1953-ban a község tulajdonát képező Glück-féle épületet alakították át az iskolává. Így a tantermek száma hárommal növekedett. Az iskolának jelenleg 12 tanterme, 1 műhelyterme és 1 szükség tornaterme van. A nevelők létszáma a felszabadulás előtti tízzel szemben jelenleg 24 fő. Ez szükségessé vált azért, mert a tanulók létszáma magas volt.

A szülők közül többen megértették, hogy a tanulók továbbtanulása szükséges, ezért mind több azok száma, akik középiskolában folytatták tanulmányaikat.

Az iskolában folyó oktató-nevelőmunkát jónak állapíthatjuk meg.

Eredményes volt a világnézeti nevelés is, amely hosszú felvilágosító és oktató munka eredménye. Lassan csökkent a hittanra jelentkezők száma, és emelkedett az úttörők száma is.

Kimutatás a tanulók létszámának, hittanra beírtak létszámának 8. osztályt végzettek, és továbbtanulók számának alakulásáról

Tanítási év	Létszám	Hittanra beírt	VIII. o.-t végzett	úttörő	továbbtanuló
1948/49	637	634	24	180	10
1949/50	619	587	29	261	12
1950/51	647	489	44	335	16
1951/52	569	462	34	260	15
1952/53	569	340	61	319	21
1953/54	534	244	47	267	9
1954/55	533	180	51	249	12
1955/56	514	200	48	247	9
1956/57	534	216	49	222	14
1957/58	519	212	49	231	11
1958/59	494	273	38	186	10
1959/60	512	180	45	246	23
1960/61	522	110	47	273	15
1961/62	555	75	66	308	20

1962/63	551	85	42	314	12
1963/64	580	73	69	358	25
1964/65	569	78	72	340	-

A felszabadulás előtt az iskolában a felszerelés kevés volt. A padok nagyméretűek és hosszúak voltak, a tanulók munkájához nem voltak megfelelőek. Szemléltetőeszköz a Tirpák-féle képeken kívül semmi sem volt. A nevelő saját maga készített szemléltetőeszközöket munkájához.

Az államosítás után, de különösen 1956 után tömegével érkeztek a szemléltetőeszközök iskolánkhoz. Jelenleg elfogadhatóan jól felszerelt fizikai, biológiai, földrajzi, rajz, gyakorlati és testnevelési szertárunk van. Az iskola azóta sokat fejlődött bútorzat terén is. Tantermeinkben modern kétszemélyes padok, új szekrények és székek találhatók. A régi bútorokat leselejteztük, amelyekből ablakokat, ajtókat és iskolai felszereléseket javítottunk és alakítottunk.

A lakosság iskolai végzettségének hiányosságai arra késztették a járási hatóságokat, hogy a dolgozók beiskolázását szorgalmazza.

Ennek eredményeként közösségünkben is megindult a felnőttek szervezése. A felnőttek kezdetben szégyelltek, hogy iskolába járnak, emiatt sokan nem is jelentkeztek. A kitartó munkának mégis eredménye volt. A számok az eredményt így mutatják, a dolgozók iskolájában (végzett tanulók):

1953-ban		VII. osztályban 9 fő	VIII. osztályban 18 fő
1957/58-ban			VIII. osztályban 11 fő
1958/59-ben		VII. osztályban 12 fő	
1959/60-ban			VIII. osztályban 18 fő
1960/61-ben	V-VI. osztályban 15 fő	VII. osztályban 23 fő	
1961/62-ben		VII. osztályban 28 fő	VIII. osztályban 26 fő
1962/63-ban	I-II. osztályban 12 fő (cigány)		
	III-IV. osztályban 18 fő		
	V. osztályban 10 fő	VII. osztályban 16 fő	VIII. osztályban 33 fő
1963/64-ben	V-VI. osztályban 9 fő	VII. osztályban 27 fő	VIII. osztályban 15 fő

A község vezetőinek és nevelőinek sokat kell még fáradozni azon, hogy az iskolai végzettség terén az elmaradottságot pótolni tudják.

Az iskola mellett 1956 óta működik napközi otthon. Kezdetekben 1, majd két csoporttal működik. Az épület nem erre a célra épült, ezért nem megfelelő. Először a Gazdakör egyik helyiségében konyha, ebédlő együtt volt. Jelenleg az iskola szomszédságában lévő volt jegyző lakás udvarán lévő melléképületben van elhelyezve, amely két csoport befogadására már alkalmatlan, de mégis használható, mert a konyha és az ebédlő elválasztható.

A napközi beindulásakor nagy munkát kellett kifejteni azért, hogy megfelelő létszámot biztosítsunk, ma pedig különösen a munkák dandárja idején problémát okoz a gyermekek felvétele, mivel csak 80 személy étkeztetését tudjuk biztosítani.

A községben jelenleg 3 óvoda működik 2-2 csoporttal. A felszabadulás előtt mindössze két egy csoportos óvodánk volt, amely megőrző jellegű volt, mivel 1-1 óvodában a gyermekek létszáma 100 körül mozgott. 1953 után a két óvodánk két csoportossá alakult napközivel együtt, így a gyermekek foglalkozása megnyugtató. Enyhült a helyzet, amikor a község 900.000 Ft-os beruházással a Petőfi telepen 1961-ben megépítette a modern, minden igényt kielégítő napközi otthonos óvodát. Az óvónők száma jelenleg 6 fő és 3 képesítés nélküli óvónő van felvéve. A technikai dolgozók száma a konyhai dolgozókkal együtt 10 fő.

1958. május 24-én és 25-én Apátfalva községben Dózsa György emlékére „Dózsa Napok”-at szervezünk. A járás községei részt vettek a Dögei Imre által megtartott politikai nagygyűlésen. Az ünnepély után a helyi népi együttes és a környező községek kultúrcsoportjai nívós műsorokat mutattak be. Egy időben több helyen került a műsor lebonyolítására. Ebből az alkalomból 1958. május 23-án délután 16-órakor ünnepi tanácsülés keretében leleplezték az iskola falára elhelyezett emléktáblát, amelyen a következő szöveg olvasható:

„Nincs harmadik út: vagy felszámoljuk a nemességet, vagy véretekkel súlyos és örök szolgálattal szerez rajtuk elégtételt és dölyfös ellenség ...” (Dózsa György) Apátfalvi Dózsa Napok 1958. május 24-25.

1958. május 24-én este a pártház udvarán, a szabadtéri színpadon Dobozi Imre Szélvihar című drámáját mutatta be a Szolnoki Szigligeti Színház együttese.

A felszabadulás után 1950-ben alakult meg a helyi könyvtár. A járási könyvtártól kapott letétanyag és a Földműves szövetkezet helyi könyvanyaga az, amivel a könyvtár megindult. Az első könyvtáros a magyarcsanádi Bakai József volt. A könyvek száma kb. 300 kötet és heti 1-2 alkalommal volt kölcsönzés. A következő könyvtáros Aszriev István tiszteletdíjas volt heti 1-2 alkalommal nyitva tartó könyvtáros.

A könyvtár anyagát a járási könyvtár cserélte, 1952-ben a kötetszám 500-600 kötet.

1953-ban Mátyás György könyvtáros idejében önálló népkönyvtárrá alakult heti 45 órás munkaidővel és heti 24 órai kölcsönzéssel. Anyaga részben még a járási könyvtaré, részben a népkönyvtári központtól kapott könyveket. A könyvtárnak ekkor még önálló költségvetése nincs. 1954. szeptember 15-én Marczika Józsefné veszi át a könyvtár vezetését. Ekkor a könyvtár kötetszáma 1437 kötet. Mint főfoglalkozású könyvtáros vezeti a munkát. Ekkor heti 4 nap a kölcsönzés, mert két napon a magyarcsanádi könyvtárat vezeti.

A járási könyvtár ekkor a könyvtáralapját beszünteti, és a népkönyvtári központ gyarapítja a könyvállományt.

1956-ban az itt lévő könyvek teljes egészében a könyvtár tulajdonába kerülnek, ekkor a könyvtár állománya 2463 kötet. 1957-től a megyei könyvtár évi 4800 Ft-ot biztosít könyvvásárlásra.

1958-tól önálló községi könyvtárrá alakul. A község és a helyi földszöv. minden évben nagyobb összeget biztosít a könyvtárnak. 1961-ben a könyvtár két fiókkönyvtárat létesít a belső és külső tanyai iskolánál.

Az olvasók száma a könyvtári kötetek, valamint azok forgalmi száma a következőképpen alakult:

Év	Olvasók száma:	Kötetek száma:	Forgalmazott kötetek	Könyvtár helye:
1955	236	1772	10.000	Pártszékház
1956	276	2463	16.965	Tanácsház
1957	302	2507	14.857	Jelenlegi orvos lakás
1958	336	2819	18.063	Jelenlegi orvos lakás
1959	333	3288	18.159	Művelődési otthon
1960	447	4091	18.184	Művelődési otthon
1961	609	4560	22.300	Művelődési otthon
1962	668	5006	24.890	Művelődési otthon
1963	723	5464	24.983	Művelődési otthon
1964	931	6503	28.370	Művelődési otthon

A művelődési otthon nagyon hiányzott a község lakosságának a felszabadulást követő időben. A községben a felszabadulás előtt művelődési célra mindössze egy kisebb helyiség állt rendelkezésre a Gazdakörben, amelynek nagytermében egy 4X3 méteres színpad állt rendelkezésre.

A felszabadulás után a különböző ifjúsági szervezetek voltak azok (MADISZ, FISZ, SZIM), amelyek műsoros esteket rendeztek és próbálták kielégíteni a lakosság kulturális igényeit.

A kiválasztott darabok nem minden esetben szolgálták a falu népének új szellemben való nevelését.

1947-ben bemutatták a falusi parasztlakodalmat, melynek szereplői a különböző pártok tagjaiból és ifjúsági szervekből tevődtek össze. 1948-ban megalakult EPOSZ énekkar és műkedvelő gárda, amely több esetben szerepelt nyilvánosság előtt.

1949-ben pedagógus énekkar alakult, amely később a tömegszervezetek segítségével nagy énekkarrá fejlődött. Fel is lépett Sztálin 70. születésnapján.

1950-ben iskolai énekkar alakult az iskola énektanárának vezetésével, amely több éven keresztül működött.

1951-ben a tánccsoportunk az ÁVH (magyarcsanádi) tagjai bevonásával újjáalakult.

A szervezőmunkára és vezetésre Czagány Józsefné jelentkezett.

1952 őszén megalakult az iskola tánccsoportja, mely azóta is rendszeresen működik. Ezt a csoportot először Kovács Lajosné tánctanár, majd 1962 óta Bálint Sándorné nevelő vezeti.

1953-54 telén megalakult a községi népi együttes. Tagjai helybeli dolgozó parasztok és gyermekeik. A csoport lelkes tagjai hosszú próbák után „Apátfalvi lakodalmas” című népi játékkal szerepeltek. Említésre méltó szerepet vittek ebben a munkában Szakáll András, Kardos István, Kovács Lajosné és még sokan mások. A művelődési otthon megépítése előtt, mint már említettem, a kulturális rendezvényeket a Gazdakörben, a pártszékházban, a DÉFOSZ-székházban tartották.

Ebben az időben sokan keresték a művelődésügyi kátyúból kivezető utat.

A nevelők közül, Keresztúri András, Benkóczy Antal, Varga Sinka József álltak egy-egy csoport élére. A fiatalok a tél folyamán rendszeresen készültek színdarabokkal. A munka nehéz volt, mert sokan alig tudtak olvasni, de volt bennük akaraterő és lelkesedés. Így munkájukat mindig siker koronázta.

Volt különálló öntevékeny színjátszó csoport és zenekar is. Vezetője Dömötör István és Dull Emil. Tagjai voltak iparosok, diákok. Több esetben egész estét betöltő műsort adtak a lakosságnak.

1951-ben alakult a Petőfi Kultúrotthon a jelenlegi pártszékházban. Ennek vezetője Arnóth József, majd Czagány Józsefné, Szalma István és Beke Mihály voltak. A kulturális központ közben áthelyezést nyert a DÉFOSZ-székházba.

A művelődési otthon hiányát mindenki érezte és követelte. Ezért a tanácsulések sorát hívták össze, hogy a megfelelő összeget biztosítsák az építéshez. Sok huzavona után 1958-ban megkezdődött az építkezés. Ezt megelőzte azonban a hely kijelölésének vitája.

Eredetileg a jelenlegi orvosi lakás és iskola között lévő területre tervezték. A lakosság nem nyugodott bele, mert a templom közvetlen szomszédságában van.

Tervbe vették az Egészségház melletti üres telket is. Ez nem alkalmas, mert nem süti nap, mivel a főbejárat északra néz, mondták az idősebbek. Tervbe volt véve ezen kívül a jelenlegi pártszékház udvara, ez kicsi volt. A MÁV állomás melletti üres terület, amely az országút mellett van, „porfészek”, mondták a tanácsstagok. Végül a jelenlegi helyre esett a választás.

Itt az volt a baj, hogy az épületet a ktsz használta.

A község kifizette a ktsz 80.000 Ft-os adósságát, és így az épület helyére lehetett építeni az új Művelődési Otthont. Az építkezés 2.000.000 Ft-ba került. A berendezést a Megyei Művelődési Osztály biztosította.

1959. november 7-én volt az avatás. Az ünnepélyen 2000 személy vett részt, míg az esti táncmulatságon 1400-an.

Itt állandóan működik a tévé. Az otthon keretében működik színjátszó-, néptánc-, mezőgazdasági szakkör, fotószakkör, honismereti szakkör, fúvószenekar, ifjúsági klub.

A művészeti csoportok műsoraikat helyi rendezvényeken és a különböző kulturális szemléken mutatják be. A Művelődési Otthon rendelkezik keskenyfilm-vetítógéppel, amit jól felhasznál az ismeretterjesztő előadások alkalmával. Az ifjúsági klub, melynek 96 tagja van, a helyes szórakozás módját és a tanulás fontosságát, valamint a kulturált magatartást kívánja az ifjakkal megtaníttatni. Szellemi vetélkedőket, társasjátékokat rendeznek, közös kirándulásokon vesznek részt, és nem egy esetben közösen tekintik meg Szegeden a Nemzeti Színház előadásait.

A Művelődési Otthon vezetője 1960. január 15-től Dömötör István tiszteletdíjas, 1964. április 1-től függetlenített.

A községnek egy mozi helysége van. A felszabadulás előtt és közvetlenül a felszabadulás után a DÉFOSZ-ban volt. Majd a jelenlegi helyére került. Ekkor még Kovács Lajos tulajdonában volt. Később az államosítás után a Földszöv, a Tanács, majd a MOKÉP vette kezelésbe.

A befogadóképessége 178 fő. Látogatottsága eddig jó volt. Jelenleg az életveszélyessé nyilvánított épületek közé tartozik. Nem is működik.

A községben a felszabadulás előtt nem sok volt a rádió előfizetők száma. Ugyancsak kevesen olvasták a sajtót, hiszen egy postai kézbesítő ellátta a postai küldemények kézbesítését. Sajnos nem áll pontos adat ennek fejlődéséről rendelkezésünkre.

Egy pár adat igazolja a fejlődés mértékét:

1944-ben rádió előfizető volt		213
1954-ben	„ „	456
1962-ben	„ „	995
1963-ban		1053
1964-ben	„ „	1108
1965-ben	„ „	1124

1962-ben TV előfizetők száma		54
1963-ban	„ „	87
1964-ben	„ „	139
1965-ben	„ „	170

A sajtóra előfizetők számának alakulása:

	1962	1963	1964	1965
Népszabadság	143	163	208	220
Hírlap	318	364	408	415

V. Az egészségügyi ellátottság alakulása

A felszabadulás utáni időben nem volt megfelelő orvosi ellátás.

Ezért nem egy esetben egészségügyi vándorautó jött a községbe. A jól felszerelt autókban röntgen és egyéb felszerelés állt a lakosság rendelkezésére. Rendszeresen megjelentek, elvégezték a különböző szűrővizsgálatokat.

1950-ben megindulnak a tanácsadások is az Egészségházban. 1951-től rendszeresen folyik a szűrés és védőoltások alkalmazása.

1952-ben az egész község tetanusz elleni védőoltásban részesült.

1953-ban vezették be a járás szakorvosi vizsgálatokat. Azóta ez rendszeresen folyik.

Havonta egyszer gyermek- és nőgyógyászati szakrendelés, időnként szem- ideg- és onkológusi rendelést tartanak az egészségházban. Itt történik a véradás is. A véradók száma állandóan emelkedik. Hetente két alkalommal tartanak csecsemő- és terhes tanácsadást.

Megállapítható, hogy a gyermekvédelem és az iskolás gyermekek egészségügyi fejlődése az elmúlt 20 év alatt nagy változáson ment keresztül. Nem emlékezünk arra, hogy 14 éven aluli gyermek halt volna meg. Az iskolaorvos és a védőnők állandóan ellenőrzik az iskola tanulóit, az óvoda és bölcsőde lakóit. Rendszeresen működik az iskolafogászat is.

Az orvosok munkáját az 1949-ben alakult Vöröskereszt csoport jól segíti, mert különböző tanfolyamokat szerveznek, előadásokat tartanak a lakosság részére. Felvilágosító munkájuk alapos. A község egészségügyi ellátottsága jónak mondható, mivel az Egészségház és az orvosi rendelők felszerelése jó, képzett két orvosunk és két védőnő, két körzeti ápolónő, két orvosírnok segít a betegek ellátásában.

Mivel a lakosság életszínvonala, kulturális színvonala emelkedett, jobb feltételek biztosítják a gyermekek nevelését, a dolgozók életét. Igaz az is, hogy a termelőszövetkezetek megalakulásával több dolgozó veszi igénybe az orvosi ellátást, mivel nem kell külön fizetniük. Így az egyes járványok megelőzése és a betegségek idejében való gyógyítása hatásosabb.

Egészségügyi szervezeteink nyilvántartásokat vezetnek a különböző betegségekről.

Így követni tudják a terjedés irányát, a megbetegedettek számát, valamint a betegségek eredetére is könnyen rátalálnak.

1952-től községünkben rendszeresen működik idénybölcsőde, ahol a gyermekek nevelése biztosított, így a szülők nyugodtan mehetnek dolgozni. A bölcsőde ideális körülmények között, a volt Egressy-féle épületben nyert elhelyezést. Ez annál is inkább megfelelő, mivel a tulajdonos orvos, szanatórium céljára építette ezt az épületet. Az épület egy szép park közepén található.

A községben született gyermekek számának alakulása:

1958-ban született	55 gyermek
1959-ben született	58 gyermek
1960-ban született	62 gyermek
1961-ben született	59 gyermek
1962-ben született	71 gyermek

1963-ban született 54 gyermek

1964-ben született 54 gyermek

A községben születettek száma az utóbbi években ugyanannyi, mint az elhaltak száma.

VI. A sportélet fejlődése Apátfalván 1945. április 4-től

A háború megszűnt, de a község sportéletét nem lehetett megindítani.

A sportoló fiatalok nagy része még odavolt a háborúban, szervező sem akadt, aki a sportolókat maga köré vonta volna.

Így azután nem is volt élet addig a sportpályán, amíg a MADISZ ifjúsága meg nem indította. A leventék megmaradt felszerelését összegyűjtötték, kijavították azokat, és lassan megindult a labdarúgás a Maros-parti pályán.

Verseny ebben az időben még nem volt, mert a felszerelés is hiányos volt és a közlekedés sem volt alkalmas az utazgatásra. A felszerelés mindössze 9 pár cipőből, egy garnitúra mezből, egy pár kapuhálóból és egy labdából állt. Ez utóbbi a legfontosabb, hogy a sportélet megindult lassan.

Lassan szaporodtak a fiatalok a sportpályán, ahol mezítláb futballoztak.

A politikai harc itt is éreztette hatását. Sokan nem akartak a MADISZ csapatában futballozni. Így alakult meg 1946 tavaszán az Apátfalvi Munkás Testedző Egyesület, mely a sportolók nagy részét magához rántotta.

Tehetősebb patronálók segítségével terményért felszerelést vásároltak és beneveztek őket a bajnokságba. Igen jó képességű csapat alakult ki.

A sport vonzotta a tömegeket, bár sokan ellenségesen tekintették az ifjúság sportolását.

A mérkőzéseken a forint megteremtéséig tojással fizettek a nézők. 1-2 db tojás volt a belépődíj aszerint, hogy milyen hírneves volt az ellenfél.

A MADISZ csapata is benevezett a járási mezítlásbas csapatok bajnokságába, ahol a vezető helyet biztosította magának.

Ez a kettősség 1949-ig állott fenn, amikor a két csapat egyesült és az Apátfalvi EPOSZ nevet vette fel. Ekkor már a sportolók között elsimult a személyi és politikai ellentét.

A fiatalok nagyon jól érezték magukat a sportpályán. Nyüzsgött a sok fiatal. Három csapatot is szerepeltettünk a bajnokságokban és még így sem tudtuk a fiatalok mindegyikét foglalkoztatni.

A sok utazgatás meggyöngítette a csapat anyagi erejét és így nem tudta a csapat tagjait rendszeresen foglalkoztatni. Divattá is vált, hogy a vezetők belefáradtak a sportkör vezetésébe és így a sportolók azokhoz húzódtak, akik pártfogás alá vette őket.

A mi csapatunk a helyi Dózsa tsz pártfogását élvezte már 1950-ben. Ebben az évben csapatunk megnyerte a járási bajnokságot, majd részt vett az osztályozón a megyei első osztályba való jutásért. A sok utazgatás eléggé kimerítette az egyesület pénztárát.

Nem sikerült feljebb jutnunk a magasabb osztályba. Ebben az évben Magyarcsanádon is jó képességű a csapat, a lakosság és a katonaság összetételében. Közben a két község egyesült. A csapatok továbbra is külön működtek, sőt, megalakult közben a harmadik sportkör is a Csanádi Bástya, a honvédség csapata. 1952 tavaszán az apátfalvi és magyarcsanádi sportkör – mivel a két község Csanád néven egyesült– szintén egyesült Csanádi S. K. néven.

A Csanádi Bástya önálló maradt. Ebben az évben csapatunk megnyerte a járási bajnokságot és részt vett az osztályozón. Az osztályozó után bekerült csapatunk a megyei bajnokságba.

Az 1953-as évet a megyei bajnokságban küzdöttük végig, több-kevesebb sikerrel, míg a mérkőzésen való meg nem jelenésért kizárták csapatunkat a bajnokságból.

1954-ben ismét a járási bajnokságban küzd csapatunk. Együttesünk munkáját megzavarta az, hogy a játékosok egy része kultúr csoportban is szerepelt, s így több mérkőzésre tartalékosan álltunk ki és a megnyerhető mérkőzéseket is elvesztettük. Az őszi szezon beindulásával a csapat ismét összekovácsolódott és ez az eredményekben is megmutatkozott.

A közösség sakkélete is fellendült az AMTE idejében, majd rendszeresen sakkoztak idősebbek és fiatalok az EPOSZ és DÓZSA tsz idejében is. A versenyszellem jó volt, bajnokságot is nyertek 1948-ban. Később helyiség és pénz hiányában a bajnokságra nem tudtunk benevezni. A későbbi időkben a sakkélet fellendítése érdekében tettünk lépéseket, de nem sok eredménnyel.

Mindössze annyit értünk el, hogy a háziversenyeket meg tudtuk rendezni és barátságos mérkőzéseken láttuk vendégül a környező községek csapatait. Részt vettünk majdnem minden esetben a járási téli spartakiádon több-kevesebb sikerrel.

Atlétikai szakosztályunk külön nem működött. Mégis igen jól szerepeltek sportolóink az 1951-es járási spartakiádon, ahol az első helyezés mellett a vándorzászlót is megszereztük.

A következő években lassú fejlődés következett, míg 1954-ben új lendületet kapott a csapat és részt vettünk a járási spartakiádon, ahol csapatunk egy ponttal került a második helyre.

Röplabda csapatunk járási bajnokságot nyert. Az ezt követő megyei bajnokságon két első helyezést és röplabdában a harmadik helyezést érték el sportolóink.

1954-ben a két község szétválasztásával a sportkör is szétvált, és így megalakult az Apátfalvi Sportkör. Az eredmény jó volt, hiszen 1958-ig minden spartakiádon részt vettünk, és igen jó eredményeket értünk el. Sajnos ezután csökkent az érdeklődés, és járási szinten is gyenge eredményeket értünk el.

1959-ben a férfi kézilabdacsapat is megalakult, de hamar feloszlott.

1962-ben ismét megalakult a kézilabda szakosztály. Férfi és női csapattal beneveztünk a járási bajnokságba. Sajnos különböző okokból a szakosztály ismét feloszlott.

A labdarúgó szakosztály csapata 1961-ben bajnokságot nyert, de az osztályozón a sportolók sportszerűtlensége miatt elvázott. Ez év őszén, Makón, az egyik bajnoki mérkőzésen sportszerűtlenül levonultak a pályáról. A sportolók egy részét eltiltották, és így egy évig csak a kézilabda szakosztály működött.

A sportélet 1963-tól ismét emelkedő tendenciát mutat, és jó eredményeket ér el.

Sajnos a csábítás sok sportolót visz el az egyesülettől.

Említésre méltó még az, hogy 1957 tavaszán a sportpálya mellé egy téglából, beton tetővel ellátott öltözőt kaptunk a közösségi tanácstól és a pályát a község betonoszlopokra húzott kerítésfonattal bekerítette. A sportkör felszerelése az utolsó tíz év alatt a községi és a járási tanácsok jóvoltából szaporodott. A felszerelések tárolását és karbantartását jónak tartjuk.

VII. Kommunális fejlődés

A községet járva azt tapasztaljuk, hogy újabbnál újabb létesítmények díszítik községünket és teszik könnyebbé a lakosság életét. A felszabadulás után egy pár évig nem volt különös építkezés ebben a községben, mert hiányzott az anyag. Az egyéni építkezés lassan haladt, mert csak bontásból kikerült anyagból javították lakásukat, vagy építették újjá.

A község utcáiban nem mindenütt volt járda, nem mindenütt volt villanyvezeték.

Hosszú évekbe telt, mire a község anyagi ereje azt megengedte, hogy új létesítmények emelkedjenek ki. A tulajdonképpeni fejlődés csak 1953-tól szembetűnő, mert az addig betervezett kiadások nagyrészt a meglévő épületek és járdák, kutak kijavítását fedezték.

1954-től rohamosan fejlődött a község. A kiadások fedezéséhez a KÖFA alap nagy segítséget nyújtott. Ez azért volt lehetséges, mert az anyagi alap megteremtése mellett versenyszellem alakult ki, hogy a járás melyik községe fejlődik legtöbbit.

1959-től a fejlődést az alábbi kimutatás tükrözi:

Villanyhálózat bővítése	10.000 m	250.000.- Ft
Járdaépítés, javítás, utépítés	10.000 m	2.500.000.- Ft
Művelődési otthon építése		2.000.000.- Ft
Óvoda építése		900.000.- Ft
Iskolák és óvodák felújítása		300.000.- Ft
Orvosi lakás felújítása		170.000.- Ft
Bölcsőde festése, tatarozása		
Művelődési otthon festése		200.000.- Ft
Ravatalozó építése		100.000.- Ft
4 db norton kút építése		40.000.- Ft
A vízműhöz kútfúrás díj, hidroglóbusz építés		960.000.- Ft
Új dögtér létesítése		40.000.- Ft

A számok azt mutatják, a felhasznált összeg valóban helyes volt. Az utcákon aszfalt és betonjárdák teszik kényelmessé a közlekedést. A község minden lakóházába bevezethető villany. A vízellátás kényelmes és egészséges.

Érdemes megjegyezni, hogy a vízmű építése előtt megalakult a Törpe Vízmű Társulás. Nehéz volt a megalakulás, mert a lakosság egy része értelmetlen, felesleges dolognak tartotta. Megváltozott azóta, amióta elkészült mindenkinek a véleménye. Szívesen beköttetnék lakóházukat a hálózatba, de már nem ugyanolyan egyszerű. A község egyik iparos embere, aki legjobban tiltakozott a bevezetés ellen, azt mondta, hogy semennyi pénzért nem engedné, hogy visszaszereljék a lakásból a vezetéket. A tanácstagi beszámolókon látszik több azok száma, akik megelégedéssel veszik tudomásul, hogy az általuk befizetett forintokkal a község vezetői jól gazdálkodnak.

A közösség építése mellett említésre méltó a lakosság építkezése is. Ez abból adódik, hogy az emberek nem földet kívánnak ragasztani a meglévő parcellájukhoz, hanem keresetüket a lakásuk csinosítására és a kényelmesebb életet segítő háztartási gépek vásárlására fordítják.

A lakóházak építése községünkben így alakult 1954-től:

	új lakóház	átalakítás
1954. évben	18	12
1955. évben	22	9
1956. évben	8	2
1957. évben	24	11
1958. évben	18	8
1959. évben	23	12
1960. évben	27	20
1961. évben	21	17
1962. évben	28	18
1963. évben	37	16
1964. évben	37	28

Az építkezésen kívül számtalan azon dolgozók száma, akik lakásuk utcai részét műköves pucolással hozták rendbe. A régi vert fal és deszkakerítéseket mind több téglá és betonkerítés váltja fel.

Megállapíthatjuk, hogy községünkben a változás szemmel látható. Szorgalmas népünk erre rá is szolgált és szolgál.

A történelmi hűség kedvéért egy adósságot kívánok még megemlíteni.

Amikor 1946-ban a szovjet hősök emlékművét felállították, a lakosság kifogásolta, hogy a magyar katonák sírjához miért nem készítettek emlékművet. Ezt pótolták két év múlva, amikor Gajdos makói sírköves a magyaroknak is készített emlékművet. Ennek megépítéséhez a társadalmi szervek rendezvénye és Tari József tiszteletdíja adta az anyagi alapot.

A társadalmi munkát szintén ő végezte ezen építésnél.

Igyekeztünk röviden bemutatni a község fejlődését 1945-től napjainkig. Nem tértünk ki minden részletre, hiszen annak megírásához nagyon hosszú időre lett volna szükség. Bízunk benne, hogy a hiányzó részeket mások majd megírják. Szándékosan kihagytuk az 1956. október 23-1957. május 1-ig terjedő időt, mert nevelőink ezekben az eseményekben nem vettek részt és nincsenek hiteles adataink annak megírásához.

Úgy gondoljuk, munkánk segítette községünk fejlődésének hiteles megírását és hagyományaink megőrzését.